

VALTIONEUVOSTON PERUS- JA IHMISOIKEUSYHTEYSHENKILÖIDEN VERKOSTO

Aika	3.12.2019 klo 13.00–15.00
Paikka	oikeusministeriö, Eteläesplanadi 10, neuvotteluhuone Julkisuus
Osallistujat	Johanna Suurpää, OM, pj Tarja Kangaskorte, UM Krista Oinonen, UM Sonya Walkila, OM Krista Sirén, SM Johanna Nurmi, VM Mikael Åkermarck, LVM Charlotta von Troil, YM Riitta Länsisyrjä, EOA Minna Ruuskanen, OKV Leena Leikas, Ihmisoikeuskeskus Kaisa Tiusanen, OM, sihteeri Hanna Rönty, OM

1 Kokouksen avaus

- Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.25. Puheenjohtaja totesi kyseessä olevan nykyisen verkoston viimeinen kokous.

2 Edellisen kokouksen pöytäkirja

- Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

3 Kolmas kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma: valmistelun eteneminen

- Todettiin hallituksen eronneen ja jatkavan toimitusministeristönä. Koska PIO-toimintaohjelma on hallitusohjelmahanke, ei sitä voida tällä hetkellä edistää aktiivisesti. Mikäli tuleva hallitus jatkaa samalla hallitusohjelmalla, voidaan edetä aiempien suunnitelmien mukaisesti.
- Verkoston sihteeri esitteli tähän saakka tapahtunutta valmistelua. Kyseessä olisi jo kolmas kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma. Toimintaohjelma tulisi keskittymään kansallisten perus- ja ihmisoikeusindikaattorien kehittämiseen. PIO-verkosto tulisi toimimaan toimintaohjelmahankkeen ohjausryhmänä. Lisäksi asetettaisiin pienempi työryhmä, joka olisi vastuussa itse valmistelusta ja käytännön työstä.

- Edellisestä PIO-toimintaohjelmasta ollaan teettämässä riippumaton arviointi yhdessä demokratiapoliittisen ohjelman arvioinnin kanssa. Arvioinnin on tarkoitus valmistua alkuvuodesta, ja sitä voidaan hyödyntää valmistelutyössä.
- Alkuperäisen suunnitelman mukaan toimintaohjelma valmisteltaisiin vuoden 2020 aikana ja toimeenpano ja tiedonkeruu tapahtuisi vuosina 2020–2023. Rinteen hallitusohjelmassa oli varattu toimintaohjelmahankkeelle 100 000 euroa vuodessa neljän vuoden ajan.
- Seuranneessa keskustelussa painotettiin, että indikaattoreiden tulee olla käyttökelpoisia ja olemassa olevaa tietoa tulee hyödyntää. Tulee välttää liian raskaita ja teoreettisia malleja. Toimiva indikaattorikehikko voisi hyödyntää myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista valvovia riippumattomia viranomaisia. Maailmalla kattavia kansallisia ihmisoikeusindikaattorikehikoita on kehitetty vain vähän, joten työ on urauurtavaa, mutta samalla kansainvälisiä esimerkkejä on käytettävissä rajallisesti.
- UM totesi, että Ihmisoikeusselonteko on tarkoitus valmistella vuoden 2020 aikana.

4 Verkoston uudelleenasettaminen

- Nykyisen PIO-verkoston kausi päättyy 31.12.2019. Seuraava verkosto on tarkoitus asettaa vuoden 2020 alusta. Nimeämispyyntö on lähdyssä ministeriöille ja asiantuntijatahoille kokouksen jälkeen.
- Kokousmateriaalina jaetussa asettamispäätöksen luonnoksessa verkoston nimi on lyhennetty: jatkossa virallinen nimi olisi valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkosto. Verkoston tehtävät säilyisivät pääosin samoina, mutta toimintaohjelman valmistelun sijaan verkosto toimisi tällä kertaa sen ohjausryhmänä.
- Keskustelussa toivottiin verkoston asialistalle kokemuksia EIT-tuomioiden seurannasta ministeriöissä sekä hyviä käytänteitä perus- ja ihmisoikeuksien jalkauttamisesta ministeriöiden alaisiin organisaatioihin.

5 Suomen perusraportti YK:n sopimusvalvontaelimille

- Krista Oinonen/UM esitteli Suomen perusraporttia YK:n ihmisoikeussopimusten toimeenpanoa valvoville elimille. Perusraportti on pitkälti valmis, ja se on lähetetty käännettäväksi. Lausuntopalvelu.fi -palvelussa järjestetyllä lausuntokierroksella saatiin yllättävän paljon lausuntoja sidosryhmiltä.
- Vaikka perusraportissa on tarkoitus kertoa ainoastaan perustiedot Suomen valtiosta ja oikeusjärjestelmästä, Oinonen esitti verkostolle, että naiseen kohdistuva väkivalta otettaisiin mukaan raporttiin omana kohtanaan. Aihe nousi esiin lukuisissa kansalaisjärjestölausunnoissa. Esitystä kannatettiin.

6 EU-puheenjohtajuuskauden kuulumiset

- Suomen PJ-kaudella on järjestetty kaksi oikeus- ja sisäasioiden neuvostoa. Vuosittaiset neuvoston päätelmät EU:n perusoikeuskirjasta hyväksyttiin 7.10. Hyväksymistä voi pitää läpimurtona, sillä viime vuonna päätelmistä ei saavutettu yksimielisyyttä. Päätelmät keskittyivät perusoikeuskirjan täytäntöönpanon vahvistamiseen. Lisäksi Suomen PJ-kaudella on saavutettu

edistystä EU:n liittymisessä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, ja EU voi nyt jatkaa liittymisneuvotteluita. Myös EU:n liittyminen Istanbulin sopimukseen on ollut asialistalla, mutta eteneminen on vaikeaa. Oikeus- ja sisäasioiden puolella tärkeimmät muut tapahtumat ovat olleet 10.-11.9. Helsingissä järjestetty demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet -konferenssi sekä 12.11. Brysselissä yhdessä komission ja FRA:n kanssa järjestetty EU:n perusoikeuskirjan 10-vuotisjuhlakonferenssi.

- Ulkosuhteissa PJ-kauden teemana ovat ihmisoikeuksien osalta olleet ihmisoikeuspuolustajat sekä yritystoiminta ja ihmisoikeudet. Teemat olivat esillä mm. neuvoston ihmisoikeustyöryhmän (COHOM) epävirallisessa kokouksessa Helsingissä 24.-25.10. Paikalle oli kutsuttu puhujiksi kansalaisyhteiskunnan ja yritysmaailman edustajia. Brysselissä järjestettiin 2.12. yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia käsitellyt seminaari yhteistyössä TEM:n kanssa. Suomi laati seminaariin ”agenda for action” -toimintaehdotuksen, joka sisältää toimenpide-ehdotuksia EU:n yritykset ja ihmisoikeudet -toimintasuunnitelmaan. Teemasta on saatu paljon kiitosta.
- Puheenjohtaja totesi, että Suomen toiminnasta perus- ja ihmisoikeusasioissa PJ-kaudella on tullut paljon positiivista palautetta.

7 Ajankohtaiset YK- ja EN-asiat

- Euroopan neuvoston puheenjohtajana on tällä hetkellä Georgia.
- EN:n kieliperuskirjan täytäntöönpanoraportti on tällä hetkellä lausuntokierroksella. Raportti annetaan maaliskuun alussa.
- EIT:ltä tuli vastikään tuomio irakilaisen turvapaikanhakijan palauttamista koskevassa asiassa.
- YK:n elimissä on käsiteltävänä useita Suomea koskevia valituksia, ja ratkaisuja on odotettavissa piakkoin.
- Vuosi 2020 tulee olemaan tasa-arvon ja naisten oikeuksien juhluvuosi. Maaliskuussa järjestettävään YK:n naisten asema –toimikunnan kokoukseen tullaan osallistumaan suurella poikkialinnollisella delegaatiolla. Suomen sivutapahtumissa tulevat näkymään kansainvälisen tasa-arvopalkinnon saaja Equality Now sekä todennäköisesti vammaiset naiset.
- Anne Nuorgam valittiin YK:n pysyvän alkuperäiskansafoorumin puheenjohtajaksi viime keväänä. Seuraavan foorumin valmistelukokous on suunnitteilla Inariin helmikuun puolivälissä.
- YK:n yleiskokouksen ihmisoikeusasioita käsittelevän 3. komitean kokous on päättynyt New Yorkissa. Istunnossa nousivat esiin tutut haasteet. On tärkeää, että EU ja Suomi rakentavat kumppanuuksia eri maanosien kanssa.
- Tulevan EU-komission ohjelmassa on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta mielenkiintoisia elementtejä.

8 Muut asiat

- Puheenjohtaja kiitti verkostoa kuluneesta kaudesta ja totesi, että verkostolle on tarvetta myös jatkossa.

9 Kokouksen päättäminen

- Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.40.